

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESA

LĒMUMS PAR TIESVEDĪBAS IZBEIGŠANU lietā Nr. 2016-10-01

Rīgā

2017. gada 6. aprīlī

Latvijas Republikas Satversmes tiesa šādā sastāvā: tiesas sēdes priekšsēdētājs Aldis Laviņš, tiesneši Gunārs Kusiņš, Sanita Osipova, Daiga Rezevska un Ineta Ziemele,

pēc Andra Daugaviņa, Judītes Jakovinas, Ritas Skrindas, Māra Čerpinska un Jāņa Zuzāna konstitucionālās sūdzības,

pamatojoties uz Latvijas Republikas Satversmes 85. pantu un Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. punktu, 17. panta pirmās daļas 11. punktu, 28.¹ pantu, kā arī 29. pantu,

rakstveida procesā 2017. gada 7. marta tiesas sēdē izskatīja lietu

“Par Maksātnespējas likuma 9. panta pirmās daļas otrā teikuma un likuma “Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā” 4. panta pirmās daļas 26. punkta un pārejas noteikumu 22.² punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. panta pirmajam teikumam”.

Satversmes tiesa konstatēja:

1. Apstrīdētās normas un to pieņemšanas vēsture:

1.1. Saeima 2010. gada 26. jūlijā pieņēma Maksātnespējas likumu, kas stājās spēkā 2010. gada 1. novembrī.

Maksātnespējas likuma 9. panta pirmā daļa noteica:

“Maksātnespējas procesa administrators ir fiziskā persona, kura ir ieguvusi maksātnespējas procesa administratora sertifikātu un kurai ir šajā likumā noteiktās tiesības un pienākumi.”

2014. gada 25. septembrī Saeima pieņēma likumu “Grozījumi Maksātnespējas likumā”, kas stājās spēkā 2015. gada 1. janvārī, un ar šā likuma 2. pantu Maksātnespējas likuma 9. panta pirmā daļa tika papildināta ar otro teikumu šādā redakcijā:

“Amata darbībā maksātnespējas procesa administratori ir pielīdzināti valsts amatpersonām.”

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma pārejas noteikumu 34. punktu konkrētais grozījums stājās spēkā 2015. gada 1. martā.

1.2. Saeima 2002. gada 25. aprīlī pieņēma likumu “Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā” (turpmāk – Interešu konflikta novēršanas likums), kas stājās spēkā 2002. gada 10. maijā.

Ar 2014. gada 30. oktobra likumu “Grozījumi likumā “Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā””, kas stājās spēkā 2014. gada 29. novembrī, Saeima papildināja Interešu konflikta novēršanas likuma 4. panta pirmajā daļā iekļauto valsts amatpersonu uzskaitījumu ar 26. punktu šādā redakcijā: “26) maksātnespējas administrators.” Saskaņā ar šā likuma pārejas noteikumu 22. punktu šis grozījums stājās spēkā 2016. gada 1. janvārī.

1.3. Satversmes tiesa ar 2015. gada 21. decembra spriedumu lietā Nr. 2015-03-01 atzina 2014. gada 25. septembra likuma “Grozījumi Maksātnespējas likumā” 2. pantu un 2014. gada 30. oktobra likumu “Grozījumi likumā “Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā””, ciktāl tie nenodrošina maksātnespējas procesa administratoriem, kuri vienlaikus ir arī advokāti, profesionālās darbības garantijas izvēlētās nodarbošanās saglabāšanai, par neatbilstošiem Latvijas Republikas Satversmes 106. panta pirmajam teikumam.

Savukārt lietās Nr. 2015-04-01 un Nr. 2015-20-01 attiecībā uz maksātnespējas procesa administratoriem, kuri vienlaikus nav advokāti, Satversmes tiesa nekonstatēja pieteikumu iesniedzēju pamattiesību aizskārumu un tiesvedību izbeidza.

1.4. Saeima, atsaucoties uz Satversmes tiesas spriedumu, ar 2016. gada 4. februāra likumu “Grozījumi likumā “Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā””, kas stājās spēkā 2016. gada 16. februārī, Interešu konflikta novēršanas likuma pārejas noteikumus papildināja ar 22.² punktu šādā redakcijā:

“Šā likuma 4. panta pirmās daļas 26. punktā minētajām valsts amatpersonām, kuras vienlaikus ir arī advokāti, valsts amatpersonas deklarācijas, kuru iesniedz, stājoties amatā, iesniegšanas termiņš (25. panta pirmā daļa) skaitāms no 2016. gada 1. septembra.”

Savukārt ar 2016. gada 9. jūnija likumu “Grozījumi likumā “Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā””, kas stājās spēkā 2016. gada 13. jūlijā, Interešu konflikta novēršanas likuma 24. pants papildināts ar 1.¹ daļu, kas nosaka valsts amatpersonas deklarācijā norādāmās informācijas apjomu tām valsts amatpersonām, kuras vienlaikus ieņem arī advokāta amatu.

2. Pieteikuma iesniedzēji – A. Daugaviņš, J. Jakovina, R. Skrinda, M. Čerpinskis un J. Zuzāns (turpmāk – Pieteikuma iesniedzēji) – uzskata, ka Maksātnespējas likuma 9. panta pirmās daļas otrais teikums un Interešu konflikta novēršanas likuma 4. panta pirmās daļas 26. punkts un pārejas noteikumu 22.² punkts (turpmāk – apstrīdētās normas) neatbilst Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 91. panta pirmajā teikumā nostiprinātajam vienlīdzības principam.

Pieteikuma iesniedzēji esot maksātnespējas procesa administratori, kuri vienlaikus ieņemot arī citus amatus vai sniedzot citus profesionālos pakalpojumus, tostarp piedāvājot juridiskos pakalpojumus vai arī ieņemot zvērināta revidenta amatu. Pieteikuma iesniedzēji atrodies vienādos un savstarpēji salīdzināmos apstākļos ar tiem maksātnespējas procesa administratoriem, kuri savu profesionālo darbību savieno ar advokāta amatu. Gan advokātiem, gan citu pakalpojumu sniedzējiem savā profesionālajā darbībā esot jāievēro konfidencialitāte. Tādējādi visi maksātnespējas procesa administratori atrodies vienādos un savstarpēji salīdzināmos apstākļos.

Apstrīdētās normas sākotnēji esot paredzējušas valsts amatpersonas statusu visiem maksātnespējas procesa administratoriem, tostarp arī advokātiem. Atšķirīgā attieksme šajās normās esot noteikta ar Satversmes tiesas 2015. gada 21. decembra spriedumu lietā Nr. 2015-03-01, tās atzīstot par spēkā neesošām nevis attiecībā uz visiem maksātnespējas procesa administratoriem, bet vienīgi attiecībā uz tiem administratoriem, kuri vienlaikus ir advokāti. Tikai tiem maksātnespējas procesa administratoriem, kuri nav advokāti, tiek noteikts valsts amatpersonas statuss līdz ar viņiem saistošiem uz valsts amatpersonām attiecinātajiem pienākumiem un ierobežojumiem, kas pēc būtības neesot savienojami ar maksātnespējas procesa administratora amatu. Tādējādi apstrīdētās normas paredzot atšķirīgu attieksmi pret personām, kuras atrodas vienādos un savstarpēji salīdzināmos apstākļos. Arī Interesu konflikta novēršanas likuma pārejas noteikumu 22.² punkts nosakot atšķirīgu attieksmi, jo maksātnespējas procesa administratoriem, kuri vienlaikus ir arī advokāti, pirmās valsts amatpersonas deklarācijas iesniegšanas termiņš skaitāms no 2016. gada 1. septembra, savukārt pārējiem administratoriem, arī Pieteikuma iesniedzējiem, šis termiņš skaitāms no 2016. gada 1. janvāra.

Uz valsts amatpersonām attiecināmie ierobežojumi neesot savienojami ar zvērināta revidenta vai kvalificēta jurista profesionālo darbību, neatkarību un pienākumu ievērot konfidencialitāti pret saviem klientiem. Valsts amatpersonas, arī maksātnespējas procesa administratori valsts amatpersonas statusā, esot pakļauti Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja administratīvajai kontrolei attiecībā uz Interesu konflikta novēršanas likumā noteikto ierobežojumu un pienākumu ievērošanu. Šis apstāklis nonākot pretrunā ar zvērināta revidenta un kvalificēta jurista neatkarības principu, kā arī varot būt nesavienojams ar citas privātās profesijas neatkarības prasībām. Apstrīdēto normu piemērošanas rezultātā klienti izvēlēšoties kvalificētu juristu nevis pēc profesionalitātes kritērija, bet atkarībā no tā, vai viņiem tiek pienācīgi nodrošinātas tiesības uz jurista neatkarību un attiecību konfidencialitāti.

Maksātnespējas procesa administratori savā amata darbībā esot pielīdzināti valsts amatpersonām tādēļ, lai būtu nodrošināta to darbības caurskatāmība, kā arī mazināts interešu konflikta un korupcijas risks. Tādējādi apstrīdētajās normās

ietvertais regulējums esot vērsts uz to, lai aizsargātu citu cilvēku tiesības, proti, kreditoru un parādnieku tiesības un intereses maksātnespējas procesā. Maksātnespējas procesa efektīva un likumīga norise esot nozīmīga visas valsts ekonomikas kontekstā, tātad apstrīdētās normas kalpojot arī sabiedrības labklājības aizsardzībai. Interesu konflikta novēršanas likuma pārejas noteikumu 22.² punkta mērķis esot saistīts ar Satversmes tiesas sprieduma lietā Nr. 2015-03-01 izpildi.

Ar apstrīdētajās normās paredzētajiem līdzekļiem neesot iespējams sasniegt pamattiesību ierobežojuma leģitīmo mērķi. Normatīvie akti jau pašlaik ietverot visai plašu maksātnespējas procesa administratoru darbības kontroles nodrošināšanai derīgu instrumentu klāstu, tomēr šie instrumenti netiekot efektīvi izmantoti. Līdz ar to apstrīdētajās normās noteiktais pamattiesību ierobežojums neesot atbilstošs leģitīmajam mērķim.

Pamattiesību ierobežojuma leģitīmo mērķi esot iespējams sasniegt ar citiem, personas tiesības mazāk ierobežojošiem līdzekļiem. Pēc Satversmes tiesas sprieduma lietā Nr. 2015-03-01 spēkā stāšanās par saudzējošāku līdzekli esot atzīstama vienota maksātnespējas procesa administratoru profesionālās darbības kontroles regulējuma izveide. Šajā regulējumā būtu paredzami izņēmumi no tiem Interesu konflikta novēršanas likumā valsts amatpersonai noteiktajiem aizliegumiem, kuri nav savienojami ar Pieteikuma iesniedzēju profesionālās darbības garantijām. Turklāt pašreizējās maksātnespējas procesa administratoru uzraudzības sistēmas trūkumi esot saistīti ar šajā sistēmā iesaistīto personu neefektīvu darbību. Līdz ar to apstrīdētajās normās noteiktais pamattiesību ierobežojums neesot nepieciešams leģitīmā mērķa sasniegšanai.

Sabiedrības ieguvums neesot lielāks par Pieteikuma iesniedzēju tiesībām un likumiskajām interesēm nodarīto kaitējumu. Neesot pieļaujama tāda situācija, ka maksātnespējas procesos atkarībā no tā, vai administrators ir arī advokāts vai nav advokāts, viņa tiesības, pienākumi un atbildība, kā arī valsts iestāžu iespējas viņu kontrolēt būtu atšķirīgas. Pat ja tiktu pieņemts, ka sabiedrībai no apstrīdēto normu piemērošanas būtu kāds labums, tas neesot samērīgs ar Pieteikuma iesniedzēju tiesību aizskārumu. Līdz ar to apstrīdētajā normā noteiktais pamattiesību ierobežojums neesot piemērots leģitīmā mērķa sasniegšanai.

Pēc iepazīšanās ar lietas materiāliem Pieteikuma iesniedzēji ir izteikuši lūgumu paplašināt lietas ietvaros izskatāmo jautājumu klāstu un izvērtēt arī Interesu konflikta novēršanas likuma 24. panta 1.¹ daļas atbilstību Satversmei.

3. Institūcija, kas izdevusi apstrīdētās normas, – Latvijas Republikas Saeima – nepiekrīt Pieteikuma iesniedzēju paustajam viedoklim un uzskata, ka apstrīdētās normas atbilst Satversmes 91. panta pirmajam teikumam.

Saeima esot grozījusi normatīvos tiesību aktus atbilstoši Satversmes tiesas spriedumā lietā Nr. 2015-03-01 un lēmumā par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2015-04-01 norādītajiem apsvērumiem. Līdz ar to Saeima esot atbrīvojusi maksātnespējas procesa administratorus, kuri ir arī advokāti, no tiem valsts amatpersonas statusam piekritīgajiem ierobežojumiem, kas nav savienojami ar advokāta profesionālās darbības prasībām. Turklāt valsts amatpersonām noteiktie reklamēšanās ierobežojumi esot pilnībā izslēgti no Interesu konflikta novēršanas likuma 17. panta pirmās daļas.

Saeima, pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 29. panta pirmās daļas 3. punktu, lūdz izbeigt tiesvedību izskatāmajā lietā attiecībā uz A. Daugaviņu, M. Čerpinski, R. Skrindu un J. Zuzānu. Minētie Pieteikuma iesniedzēji neesot iesnieguši dokumentus, kas apliecinātu viņu kā juristu vai zvērinātu reidentu profesionālo darbību. Tādējādi viņi neesot pierādījuši savu Satversmē noteikto pamattiesību aizskārumu. Savukārt J. Jakovina esot iesniegusi dokumentus, kas apliecina juriskonsulta, nevis jurista kvalifikācijas iegūšanu. Tā kā J. Jakovina nav kvalificēta juriste, neesot konstatējams viņai Satversmes 91. panta pirmajā teikumā nostiprināto tiesību aizskārumus. Tādējādi Saeima uzskata, ka tiesvedība izskatāmajā lietā būtu izbeidzama.

Saeima nepiekrīt Pieteikuma iesniedzēju apgalvojumam, ka maksātnespējas procesa administratoriem, kuri vienlaikus ir arī advokāti, nav noteikts valsts amatpersonas statuss. Apstrīdētās normas šādu izņēmumu attiecībā uz advokātiem neparedzot, un tāds neesot noteikts arī citviet normatīvajos aktos, kā arī neizrietot no Satversmes tiesas sprieduma lietā Nr. 2015-03-01. Tādējādi Maksātnespējas likuma 9. panta pirmās daļas otrais teikums un Interesu konflikta novēršanas likuma 4. panta pirmās daļas 26. punkts attiecoties uz visiem maksātnespējas

procesa administratoriem un neradot Satversmes 91. panta pirmajā teikumā paredzēto pamattiesību ierobežojumu.

Interesu konflikta novēršanas likuma pārejas noteikumu 22.² punkts nosakot, ka maksātnespējas procesa administratori, kuri vienlaikus ir arī advokāti, valsts amatpersonas deklarāciju iesniedz, sākot nevis ar 2016. gada 1. janvāri kā visi citi maksātnespējas procesa administratori, bet gan ar 2016. gada 1. septembri. Tomēr vajagot ņemt vērā, ka šī norma regulē nevis valsts amatpersonas statusa rašanās brīdi, bet gan brīdi, ar kuru rodas pienākums iesniegt sākotnējo valsts amatpersonas deklarāciju.

Atšķirīga attieksme esot konstatējama vienīgi tajā apstākļi, ka maksātnespējas procesa administratoriem, kuri vienlaikus ir arī advokāti, un tiem maksātnespējas procesa administratoriem, kuri vienlaikus ir zvērināti revidenti un kvalificēti juristi, noteikts atšķirīgs valsts amatpersonas deklarācijā norādāmo ziņu apjoms. Interesu konflikta novēršanas likuma 24. panta 1.¹ daļa kalpojot leģitīma mērķa sasniegšanai, proti, advokāta profesionālās darbības neatkarības un konfidencialitātes pienākuma aizsardzībai. Šis regulējums esot izstrādāts, pamatojoties uz Satversmes tiesas spriedumā lietā Nr. 2015-03-01 norādīto nepieciešamību aizsargāt advokātu profesionālās darbības garantijas.

Juridiskos pakalpojumus varot sniegt ne vien advokāti, bet arī citi juristi. Tomēr neesot pamata uzskatīt, ka profesionālās darbības neatkarības garantijas un konfidencialitātes pienākums būtu vienlīdz attiecināms gan uz advokātiem kā tiesu sistēmai piederīgām personām, gan arī uz kvalificētiem juristiem, kuru profesionālā darbība netiek īpaši regulēta ar likumu. Tādēļ neesot pamata uz šīm personu grupām attiecināt vienādus noteikumus par valsts amatpersonas deklarācijas sagatavošanu un iesniegšanu. Tādējādi Interesu konflikta novēršanas likuma 24. panta 1.¹ daļā paredzētajai atšķirīgajai attieksmei pret advokātiem un citiem kvalificētiem juristiem esot objektīvs un saprātīgs pamats.

Advokātiem paredzētās profesionālās darbības garantijas nevarot tikt salīdzinātas arī ar zvērinātu revidentu profesionālās darbības tiesisko regulējumu. Zvērināts revidents savas profesionālās darbības ietvaros no klienta iegūstot vienīgi finansiāla rakstura informāciju, kas pēc satura esot šaurāka nekā informācija, ko no klienta savā praksē iegūst advokāts. Kaut arī zvērinātiem

revidentiem to profesionālajā darbībā ir jāievēro zināmas konfidencialitātes prasības, tās tomēr esot daudz šaurākas nekā advokātiem. Fakts, ka konkrētam klientam tiek sniegti revīzijas pakalpojumi, pats par sevi neesot neizpaužama, konfidenciāla informācija atšķirībā no juridiskās palīdzības sniegšanas fakta, kā tas ir advokāta gadījumā. Turklāt atšķirībā no advokātam noteiktā gandrīz vai absolūtā konfidencialitātes pienākuma zvērinātam revidentam esot ne tikai tiesības, bet pat pienākums noteiktos apstākļos par klientu iegūto informāciju sniegt citām institūcijām. Tādējādi atšķirīgajai attieksmei pret advokātiem, no vienas puses, un zvērinātiem revidentiem un kvalificētiem juristiem, no otras puses, esot objektīvs un saprātīgs pamats.

4. Pieaicinātā persona – Tieslietu ministrija – uzskata, ka apstrīdētās normas atbilst Satversmes 91. panta pirmajam teikumam.

Tieslietu ministrija noraida Pieteikuma iesniedzēju apgalvojumu, ka maksātnespējas procesa administratori, kuri nav advokāti, ir valsts amatpersonas, bet maksātnespējas procesa administratori, kuri ir advokāti, nav valsts amatpersonas. No Satversmes tiesas sprieduma lietā Nr. 2015-03-01 izrietot, ka visi maksātnespējas procesa administratori uzskatāmi par valsts amatpersonām, tomēr attiecībā uz advokātiem nepieciešams noteikt tādu tiesisko regulējumu, kas nodrošinātu advokāta profesionālās darbības garantijas. Izšķiršanās par to, vai maksātnespējas procesa administratori savā amata darbībā ir pielīdzināmi valsts amatpersonām, esot likumdevēja kompetences jautājums, un šāda pielīdzināšana pati par sevi vēl nenozīmējot neatbilstību Satversmei. Tādējādi apstrīdētās normas neparedzot atšķirīgu attieksmi un neradot Satversmes 91. panta pirmajā teikumā noteikto pamattiesību ierobežojumu.

Tieslietu ministrija norāda, ka brīdis, ar kuru maksātnespējas procesa administratoriem noteikts valsts amatpersonas statuss, visiem šīs profesijas pārstāvjiem ir viens un tas pats, proti, 2016. gada 1. janvāris. Ar šo brīdi uz visiem maksātnespējas procesa administratoriem neatkarīgi no viņu papildus ieņemamā amata vai papildus veicamās profesionālās darbības attiecoties valsts amatpersonām noteiktie ierobežojumi, aizliegumi, pienākumi un atbildība. Savukārt Interesu konflikta novēršanas likuma pārejas noteikumu 22.² punkts

nosakot brīdi, ar kuru šajā normā norādītajām valsts amatpersonām rodas viens no likumā noteiktajiem pienākumiem, proti, pienākums iesniegt valsts amatpersonas deklarāciju. Šīs normas mērķis esot nodrošināt, lai netiktu pārkāptas maksātnespējas procesa administratora kā valsts amatpersonas un vienlaikus arī advokāta profesionālās darbības garantijas izvēlētās nodarbošanās saglabāšanai, proti, novērst iespējamu advokāta neatkarības un konfidencialitātes principa pārkāpumu līdz nepieciešamo grozījumu izdarīšanai normatīvajos tiesību aktos. Tādējādi minētā norma esot viens no līdzekļiem, ar kuriem tiek novērstas Satversmes tiesas spriedumā konstatētās tiesiskā regulējuma nepilnības.

Tieslietu ministrija atzīst, ka Interesu konflikta novēršanas likums paredz atšķirīgu attieksmi pret tiem maksātnespējas procesa administratoriem, kuri ir arī advokāti, iepretī citiem maksātnespējas procesa administratoriem. Katrai personu grupai esot noteikts atšķirīgs sākotnējās deklarācijas iesniegšanas termiņš un atšķirīgs valsts amatpersonas deklarācijā norādāmo ziņu apjoms. Tomēr Tieslietu ministrija pievienojas Saeimas paustajiem apsvērumiem par to, ka šāдай atšķirīgai attieksmei ir objektīvs un saprātīgs pamats.

Tieslietu ministrija norāda, ka Pieteikuma iesniedzēji pieteikumā ietvēruši apsvērumus par to, ka valsts amatpersonas statuss pēc būtības neesot savienojams ar maksātnespējas procesa administratora amatu, bet šis jautājums jau esot izvērtēts iepriekšējos Satversmes tiesas nolēmumos un pieņemtais risinājums atzīts par Satversmei atbilstošu. Tas, ka uz maksātnespējas procesa administratoriem attiecināms Interesu konflikta novēršanas likuma regulējums, neierobežojot Maksātnespējas likuma regulējuma piemērošanu. Tādējādi valsts amatpersonas statusa noteikšana neesot pretrunā ar maksātnespējas jomu regulējošiem normatīvajiem aktiem un valsts amatpersonas statuss esot savienojams ar maksātnespējas procesa administratora profesionālo darbību. Apstrīdētās normas neesot pretrunā ar Satversmes 91. panta pirmo teikumu.

5. Pieaicinātā persona – Maksātnespējas administrācija – uzskata, ka apstrīdētās normas atbilst Satversmes 91. panta pirmajam teikumam.

Maksātnespējas administrācija uzskata, ka – pretēji Pieteikuma iesniedzēju domām – arī tiem maksātnespējas procesa administratoriem, kuri ir advokāti, ar

apstrīdētajām normām ir noteikts valsts amatpersonas statuss. Šāds secinājums izrietot no Satversmes tiesas sprieduma lietā Nr. 2015-03-01. Nedz Interesu konflikta novēršanas likums, nedz Maksātnespējas likums, nedz arī kāds cits normatīvais akts neparedzot izņēmumu no šā regulējuma, proti, valsts amatpersonas statuss esot noteikts pilnīgi visiem maksātnespējas procesa administratoriem. Tādējādi arī Maksātnespējas likuma 9. panta pirmās daļas otrais teikums un Interesu konflikta novēršanas likuma 4. panta pirmās daļas 26. punkts neradot atšķirīgu attieksmi pret iepriekš norādītajām personu grupām, jo šīs normas vienlīdz lielā mērā attiecoties uz visiem maksātnespējas procesa administratoriem bez izņēmuma.

Atbilstoši Interesu konflikta novēršanas likuma pārejas noteikumu 22.² punktam tiem maksātnespējas procesa administratoriem, kas vienlaikus ir arī advokāti, valsts amatpersonas deklarācijas iesniegšanas termiņš skaitāms no 2016. gada 1. septembra. Deklarācijā esot norādāmas ziņas par periodu kopš 2016. gada 1. janvāra, proti, brīža, kad maksātnespējas procesa administratoriem noteikts valsts amatpersonas statuss. No minētā izrietot, ka tiem maksātnespējas procesa administratoriem, kuri vienlaikus ir advokāti, un tiem maksātnespējas procesa administratoriem, kuri vienlaikus nav advokāti, noteikts atšķirīgs valsts amatpersonas deklarācijas iesniegšanas termiņš un šajā deklarācijā norādāmo ziņu apjoms. Tomēr šādai atšķirīgai attieksmei esot objektīvs un saprātīgs pamats, proti, advokāta profesionālās darbības neatkarības un konfidencialitātes pienākuma aizsardzība, kas saistīta ar nepieciešamību nodrošināt citu cilvēku tiesības uz taisnīgu tiesu.

Advokāta sniegtās juridiskās palīdzības kvalitāti garantējot viņa piederība tiesu sistēmai, kā arī viņam ar likumu piešķirtās plašākās pilnvaras un iespējas pārstāvēt sava klienta tiesības. Turklāt saskaņā ar Advokatūras likuma sesto sadaļu advokāti esot materiāli un disciplināri atbildīgi par savu rīcību. Turpretim juristi, kas nav ieguvuši advokāta statusu atbilstoši Advokatūras likumam, neesot tiesu sistēmai piederīgas personas un neesot pakļauti īpašam uzraudzības mehānismam. Tādējādi advokāta profesionālās darbības neatkarības garantijas un konfidencialitātes pienākumu nevarot tikpat lielā mērā attiecināt uz citiem juristiem un atšķirīgā attieksme, kas noteikta Interesu konflikta novēršanas likuma

pārejas noteikumu 22.² punktā, esot uzskatāma par samērīgu un atbilstošu Satversmes 91. panta pirmajam teikumam.

Maksātnespējas administrācija vērš tiesas uzmanību arī uz to apstākli, ka Pieteikuma iesniedzējas J. Jakovinas maksātnespējas procesa administratora sertifikāta darbība kopš 2016. gada 23. septembra ir izbeigta, pamatojoties uz viņas pašas iesniegumu.

6. Pieaicinātā persona – Latvijas Republikas tiesībsargs (turpmāk – Tiesībsargs) – uzskata, ka apstrīdētās normas nerada Satversmes 91. panta pirmajā teikumā noteikto pamattiesību ierobežojumu.

Tiesībsargs norāda, ka, ņemot vērā Satversmes tiesas spriedumā lietā Nr. 2015-03-01 paustās atziņas, valsts amatpersonas statuss ir noteikts visiem maksātnespējas procesa administratoriem un šajā aspektā neesot saskatāms Satversmes 91. panta pirmajā teikumā paredzēto tiesību ierobežojums. Pēc Tiesībsarga ieskata, Interesu konflikta novēršanas likuma pārejas noteikumu 22.² punkta atbilstība Satversmes 91. panta pirmajam teikumam izskatāmajā lietā neesot vērtējama, jo šajā normā paredzētais izņēmums noteikts, lai novērstu Satversmes tiesas lietā Nr. 2015-03-01 konstatētās nepilnības attiecībā uz iespējamiem advokātu neatkarības un konfidencialitātes pienākuma pārkāpumiem.

Maksātnespējas procesa administratoriem, kuri vienlaikus ir arī advokāti, pretstatā citiem administratoriem, kuri šo amatu savieno ar citu nodarbošanos, esot noteikti izņēmumi attiecībā uz iesniedzamās valsts amatpersonas deklarācijas saturu. Interesu konflikta novēršanas likumā izdarītie grozījumi palīdzot sasniegt leģitīmu mērķi, nodrošinot advokātu profesionālās darbības garantijas kontekstā ar tiesībām uz taisnīgu tiesu, un tādējādi atbilstot arī Satversmes 116. pantā noteiktajam leģitīmajam mērķim – citu cilvēku tiesību aizsardzībai.

Advokātu neatkarībai un konfidencialitātes pienākumam esot būtiska nozīme, lai tiktu nodrošinātas ar Satversmes 92. pantu aizsargātās personu tiesības uz taisnīgu tiesu. Advokātu sniegtās juridiskās palīdzības efektivitāti un kvalitāti garantējot piederība tiesu sistēmai, kas tiem piešķirot plašākas pilnvaras un iespējas aizstāvēt klienta intereses, un tāpat atšķirīgs esot arī pienākumu un atbildības apjoms. Uz kvalificētiem juristiem neattiecoties tādas pašas ar likumu

noteiktas prasības, neatkarības garantijas un citas privilēģijas, kādas paredzētas advokātiem. Turklāt kvalificētu juristu darbības pamatprincipi, kā arī neatkarības un konfidencialitātes prasības neesot noteiktas normatīvajos tiesību aktos. Kvalificētiem juristiem neesot noteikta arī īpaša materiālā un disciplinārā atbildība par savu rīcību. Tā kā likumdevējs kvalificētiem juristiem nav paredzējis īpašus pienākumus un atbildību, tiem arī neesot piešķiramas īpašas neatkarības garantijas vai citas privilēģijas un pienākumi.

Savukārt attiecībā uz zvērinātiem revidentiem vajagot ņemt vērā: fakts, ka klientam tiek sniegti revīzijas pakalpojumi, pats par sevi neesot konfidenciala informācija atšķirībā no fakta, ka konkrēts advokāts sniedz juridisko palīdzību konkrētam klientam. Turklāt zvērināti revidenti neesot tiesu sistēmai piederīgas personas, un caur to neatkarības un konfidencialitātes aizsardzības prizmu netiekot nodrošinātas Satversmes 92. pantā noteiktās citu personu tiesības uz taisnīgu tiesu.

Ņemot vērā minēto, Tiesībsargs secina, ka advokāti, kvalificēti juristi un zvērināti revidenti neatrodas vienādos un salīdzināmos apstākļos. Tādēļ neesot arī nepieciešamības vērtēt, vai atšķirīgai attieksmei ir objektīvs un saprātīgs pamats. Apstrīdētās normas atbilstot Satversmes 91. panta pirmajā teikumā ietvertajam vienlīdzības principam.

7. Pieaicinātā persona – Latvijas Sertificēto maksātnespējas procesa administratoru asociācija (turpmāk – Administratoru asociācija) – uzskata, ka apstrīdētās normas neatbilst Satversmes 91. panta pirmajam teikumam.

Administratoru asociācija norāda, ka uz visiem maksātnespējas procesa administratoriem attiecināmi Maksātnespējas likumā noteiktie ar administratora atrašanos interešu konflikta situācijā saistītie ierobežojumi administratora pienākumu pildīšanai, bet kopš administratora statusa pielīdzināšanas valsts amatpersonas statusam – arī Interešu konflikta novēršanas likumā noteiktie ierobežojumi. Tādējādi visas personas, kas veic maksātnespējas procesa administratora pienākumus, atrodies vienādos un savstarpēji salīdzināmos apstākļos.

Interešu konflikta novēršanas likuma 24. panta 1.¹ daļā un pārejas noteikumu 22.² punktā likumdevējs noteicis atšķirīgu valsts amatpersonas

deklarācijas saturu un iesniegšanas termiņu tiem maksātnespējas procesa administratoriem, kuri vienlaikus ir arī advokāti. Tādējādi šajās normās esot noteikta atšķirīga attieksme pret personām, kas atrodas vienādos un savstarpēji salīdzināmos apstākļos. Kaut arī Interesu konflikta novēršanas likuma 24. panta 1.¹ daļa stājusies spēkā pēc pieteikuma iesniegšanas Satversmes tiesā un tās atbilstība Satversmei nav apstrīdēta, tomēr Administratoru asociācija uzskata, ka šī norma ir nesaraujami saistīta ar lietā apstrīdētajām normām un tādēļ būtu izvērtējama kopā ar tām vienas tiesvedības ietvaros.

Tā kā apstrīdētajās normās ierobežojumi ir paredzēti tikai daļai no visiem maksātnespējas procesa administratoriem, netiekot sasniegts mērķis, kura dēļ maksātnespējas procesa administratori sākotnēji tika pielīdzināti valsts amatpersonām. Šāds risinājums neļaujot uzlabot maksātnespējas procesa administratoru darbības caurskatāmību un mazināt korupcijas riskus. Turklāt neesot pieļaujama tāda situācija, ka atkarībā no konkrētā procesā ieceltā administratora varētu atšķirties iespējamās viņa darbības tiesiskuma kontroles apmērs.

Attiecībā uz Saeimas izteikto lūgumu izbeigt tiesvedību lietā sakarā ar to, ka Pieteikuma iesniedzēji nav iesnieguši profesionālās kvalifikācijas iegūšanu apliecinošus dokumentus, Administratoru asociācija norāda, ka maksātnespējas procesa administratora sertifikāts jau pats par sevi apliecina Pieteikuma iesniedzēju iegūto kvalifikāciju. Pat ja pieteikumam nav pievienoti dokumenti par profesionālo kvalifikāciju, tā esot izsecināma no tiesību aktu prasībām, kam jābūt izpildītām, lai iegūtu administratora sertifikātu.

Satversmes tiesa secināja:

8. Apstrīdētās normas nosaka valsts amatpersonas statusu maksātnespējas procesa administratoriem, kā arī valsts amatpersonas deklarācijas, kuru iesniedz, stājoties amatā, iesniegšanas termiņu tiem maksātnespējas administratoriem, kuri vienlaikus ieņem arī advokāta amatu. Izskatāmajā lietā ir vērtējams tas, vai apstrīdētās normas paredz atšķirīgu attieksmi pret maksātnespējas procesa administratoriem atkarībā no viņu piederības advokāta profesijai un vai tādējādi

rodas Satversmes 91. panta pirmajā teikumā nostiprinātā vienlīdzības principa pārkāpums.

Saeima lūdz izbeigt tiesvedību izskatāmajā lietā attiecībā uz A. Daugaviņu, M. Čerpinski, R. Skrindu un J. Zuzānu, jo minētie Pieteikuma iesniedzēji neesot iesnieguši dokumentus, kas apliecinātu viņu profesionālo kvalifikāciju, un tādējādi neesot pierādījuši savu Satversmes 91. panta pirmajā teikumā noteikto pamattiesību aizskārumu. Savukārt Pieteikuma iesniedzēja J. Jakovina esot iesniegusi dokumentus, kas apliecina juriskonsulta, nevis jurista kvalifikācijas iegūšanu, un tādēļ viņa neatrodies salīdzināmos apstākļos ar maksātnešpējas procesa administratoriem, kuri vienlaikus ieņem arī advokāta amatu (*sk. Saeimas atbildes rakstu lietas materiālu 113. un 117. lpp.*).

Tiesvedības izbeigšanu reglamentē Satversmes tiesas likuma 29. pants. Šā panta pirmajā daļā ir noteikti gadījumi, kad ar Satversmes tiesas lēmumu līdz sprieduma pasludināšanai var izbeigt tiesvedību lietā. Tomēr šī norma paredz Satversmes tiesai tiesības izbeigt lietu, bet ne pienākumu to darīt. Ja pastāv kāds no Satversmes tiesas likumā minētajiem apstākļiem, kas pieļauj tiesvedības izbeigšanu, tas vēl nenozīmē, ka tiesvedības turpināšana lietā nav iespējama vai nepieciešama (*sk. Satversmes tiesas 2014. gada 10. jūnija sprieduma lietā Nr. 2013-18-01 9. punktu*).

Satversmes tiesas praksē ir atzīts, ka procesuāla rakstura jautājumi par tiesvedības izbeigšanu parasti apskatāmi pirms tiesību normas konstitucionalitātes izvērtēšanas, ciktāl nav nepieciešams izvērtēt atsevišķus lietas aspektus pēc būtības (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2011. gada 19. oktobra sprieduma lietā Nr. 2010-71-01 11. punktu vai 2013. gada 27. jūnija sprieduma lietā Nr. 2012-22-0103 10. punktu*). Ja lietā ir vērtējami argumenti, kas varētu būt pamats tiesvedības izbeigšanai, Satversmes tiesai tie jāizvērtē visupirms (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2011. gada 19. oktobra sprieduma lietā Nr. 2010-71-01 11. punktu vai 2016. gada 27. jūnija sprieduma lietā Nr. 2015-22-01 12. punktu*).

Līdz ar to Satversmes tiesa visupirms izvērtēs lietā paustos argumentus par nepieciešamību tiesvedību izbeigt vai turpināt.

9. Saeima lūdz izbeigt tiesvedību lietā attiecībā uz tiem Pieteikuma iesniedzējiem, kuri nav pieteikumam pievienojuši profesionālo kvalifikāciju apliecinājošus dokumentus (*sk. Saeimas atbildes rakstu lietas materiālu 113. lpp.*).

Administratoru asociācija pamatoti norāda, ka pat tad, ja pieteikumam nav pievienoti dokumenti, kas apliecinātu Pieteikuma iesniedzēju profesionālo kvalifikāciju, tā ir izsecināma no normatīvajos tiesību aktos maksātnespējas procesa administratoriem izvirzītajām prasībām (*sk. Administratoru asociācijas viedokli lietas materiālu 138.–139. lpp.*).

Reagējot uz Saeimas lūgumu izbeigt tiesvedību izskatāmajā lietā, Pieteikuma iesniedzēji pēc iepazīšanās ar lietas materiāliem līdz ar paskaidrojumiem ir iesnieguši arī viņu izglītību un profesionālo kvalifikāciju apliecinājošu dokumentu kopijas (*sk. Pieteikuma iesniedzēju viedokli pēc iepazīšanās ar lietas materiāliem lietas materiālu 157.–164. lpp.*). Tātad lietā ir materiāli, kas apliecina Pieteikuma iesniedzēju izglītību un profesionālo kvalifikāciju.

Līdz ar to Saeimas lūgums izbeigt tiesvedību lietā attiecībā uz Pieteikuma iesniedzējiem A. Daugaviņu, M. Čerpinski, R. Skrindu un J. Zuzānu ir noraidāms.

10. Saeima lūdz izbeigt tiesvedību arī attiecībā uz Pieteikuma iesniedzēju J. Jakovinu, jo viņa pieteikumam pievienojusi dokumentus, kas apliecina juriskonsulta, nevis jurista profesionālās kvalifikācijas iegūšanu (*sk. Saeimas atbildes rakstu lietas materiālu 116.–117. lpp.*).

Amatu ieņemšanai regulētajās juridiskajās profesijās, pie kurām šobrīd pieder arī maksātnespējas procesa administratora profesija, nepieciešama jurista profesionālā kvalifikācija (*sk., piemēram, likuma "Par tiesu varu" 52. pantu, Latvijas Republikas Advokatūras likuma 14. pantu, Prokuratūras likuma 33. pantu, Tiesu izpildītāju likuma 12. pantu, Notariāta likuma 9. pantu un Maksātnespējas likuma 13. pantu*). Tomēr jāņem vērā, ka J. Jakovinai maksātnespējas procesa administratora sertifikāts pirmo reizi izsniegts 2003. gada 13. janvārī. Tolaik kvalifikācijas prasības maksātnespējas procesa administratoriem noteica likums "Par uzņēmumu un uzņēmējdarbību

maksātnešpēju". Saskaņā ar šo likumu par maksātnešpējas procesa administratoriem varēja kļūt arī personas ar izglītību citās specialitātēs un pat personas, kuras neatkarīgi no izglītības kādā specialitātē atbilda praktiskā darba pieredzes kritērijiem (*sk. 1996. gada 12. septembra likuma "Par uzņēmumu un uzņēmējsabiedrību maksātnešpēju" 13. pantu*). Atbilstoši Maksātnešpējas likuma pārejas noteikumu 7. punktam šādām personām Maksātnešpējas likuma 13. panta pirmās daļas 2. punktā noteiktā prasība par augstāko izglītību tiesību zinātnē un jurista kvalifikāciju piemērojama no 2022. gada 1. janvāra. Tātad fakts, ka J. Jakovinai ir juriskonsulta, nevis jurista profesionālā kvalifikācija, neliedz viņai ieņemt maksātnešpējas procesa administratora amatu.

Satversmes tiesa norāda, ka izskatāmajā lietā netiek vērtēts tas, vai atšķirīgu profesionālo kvalifikāciju ieguvušām personām ir vienlīdzīgas tiesības pretendēt uz amatiem regulētajās juridiskajās profesijās. Tādējādi Saeimas izvirzītais arguments pēc būtības nav attiecināms uz izskatāmo lietu un nevar būt pamats tiesvedības izbeigšanai.

Līdz ar to Saeimas lūgums izbeigt tiesvedību lietā attiecībā uz Pieteikuma iesniedzēju J. Jakovinu ir noraidāms.

11. No lietas materiāliem izriet, ka J. Jakovinai 2016. gada 23. septembrī maksātnešpējas procesa administratora sertifikāta darbība izbeigta, pamatojoties uz viņas pašas iesniegumu (*sk. Maksātnešpējas administrācijas viedokli lietas materiālu 142. lpp.*).

Satversmes tiesa lietā Nr. 2016-02-01, vērtējot maksātnešpējas procesa administratoru profesionālās darbības ierobežojumus, ir izbeigusi tiesvedību gadījumā, kad maksātnešpējas procesa administratora sertifikāta darbība bija izbeigusies jau pirms tam, kad Satversmes tiesa izskatījusi lietu. Tomēr jāņem vērā, ka minētā lieta bija ierosināta par pamattiesību aizskārumu, kas varētu rasties nākotnē, taču sakarā ar maksātnešpējas procesa administratora sertifikāta darbības izbeigšanos pamattiesību aizskārumš personai arī nākotnē vairs nekādi nevarēja rasties (*sk. Satversmes tiesas 2016. gada 13. novembra lēmumu par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2016-02-01*).

Savukārt izskatāmajā lietā J. Jakovīnai valsts amatpersonas statuss bija noteikts kopš 2016. gada 1. janvāra un saglabājās līdz maksātspējas procesa administratora sertifikāta darbības izbeigšanai, tas ir, līdz 2016. gada 23. septembrim. Tādējādi valsts amatpersonas statuss un no tā izrietošais valsts amatpersonas deklarācijas iesniegšanas pienākums uz viņu bija attiecināms jau pieteikuma iesniegšanas brīdī un neizbeidzās līdz ar sertifikāta darbību.

Tātad apstāklis, ka J. Jakovīnai izsniegtā maksātspējas procesa administratora sertifikāta darbība ir izbeigta, nav pamats tiesvedības izbeigšanai.

12. Pēc iepazīšanās ar lietas materiāliem Pieteikuma iesniedzēji iesnieguši lūgumu paplašināt prasījuma robežas, izvērtējot arī Interesu konflikta novēršanas likuma 24. panta 1.¹ daļas atbilstību Satversmes 91. panta pirmajam teikumam (*sk. Pieteikuma iesniedzēju viedokli pēc iepazīšanās ar lietas materiāliem lietas materiālu 155.–156. lpp.*). Kā procesuāls lūgums arī šis jautājums var tikt izvērtēts pirms lietas izskatīšanas pēc būtības.

12.1. Interesu konflikta novēršanas likuma 24. panta 1.¹ daļa nosaka:

“(1¹) Valsts amatpersona, kura vienlaikus ir arī advokāts, deklarācijā, sniedzot informāciju, kas ir saistīta ar advokāta profesionālo darbību:

1) sniedz informāciju par citiem amatiem, ko tā ieņem papildus valsts amatpersonas amatam, kā arī par uzņēmuma līgumiem vai pilnvarojumiem, kurus tā veic vai kuros noteiktās saistības pilda (šā panta pirmās daļas 3. punkts), norādot tikai informāciju par advokāta profesionālo pienākumu pildīšanu, un norāda to kā citu amatu, ko tā pilda papildus valsts amatpersonas amatam;

2) sniedz informāciju par pārskata periodā gūtajiem visu veidu ienākumiem (šā panta pirmās daļas 8.punkts) no advokāta profesionālās darbības, norādot kopējo gūto ienākumu summu, bet neidentificējot ienākumu avotus — fiziskās vai juridiskās personas;

3) nenorāda informāciju par tās veiktajiem darījumiem advokāta profesionālās darbības ietvaros (šā panta pirmās daļas 9. punkts).”

Vispārējās prasības par valsts amatpersonas deklarācijā norādāmās informācijas saturu ir noteiktas Interesu konflikta novēršanas likuma 24. panta

pirmajā daļā. Šī norma attiecas uz visām valsts amatpersonām, tostarp arī maksātnespējas procesa administratoriem. Savukārt Interēšu konflikta novēršanas likuma 24. panta 1.¹ daļa paredz īpašus noteikumus attiecībā uz valsts amatpersonas deklarācijā norādāmās informācijas apjomu tām valsts amatpersonām, kuras vienlaikus ieņem arī advokāta amatu.

Pieteikums iesniegts Satversmes tiesā 2016. gada 27. aprīlī. Savukārt Interēšu konflikta novēršanas likuma 24. panta 1.¹ daļa stājusies spēkā 2016. gada 13. jūlijā. Tātad pieteikuma iesniegšanas brīdī Pieteikuma iesniedzējiem nebija iespējas apstrīdēt šīs normas atbilstību Satversmes 91. panta pirmajam teikumam.

12.2. Satversmes tiesa vairākkārt secinājusi, ka noteiktos gadījumos var tikt paplašinātas prasījuma robežas jau ierosinātās lietās (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2007. gada 19. decembra sprieduma lietā Nr. 2007-13-03 6. punktu un 2008. gada 17. janvāra sprieduma lietā Nr. 2007-11-03 18. punktu*).

Lai secinātu, vai kādā konkrētā gadījumā prasījuma robežas ir iespējams un nepieciešams paplašināt, jānoskaidro, pirmkārt, vai tā norma, attiecībā uz kuru prasījums tiek paplašināts, ir tik cieši saistīta ar lietā *expressis verbis* apstrīdēto normu, ka tās izvērtēšana iespējama tā paša pamatojuma ietvaros, vai nepieciešama konkrētās lietas izlemšanai un, otrkārt, vai prasījuma robežu paplašināšana ir nepieciešama Satversmes tiesas procesa principu ievērošanai (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2008. gada 3. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2007-23-01 17. punktu, 2010. gada 25. novembra sprieduma lietā Nr. 2010-06-01 17.1. punktu un 2011. gada 20. oktobra sprieduma lietā Nr. 2010-72-01 15. punktu*).

Maksātnespējas likuma 9. panta pirmās daļas otrais teikums un Interēšu konflikta novēršanas likuma 4. panta pirmās daļas 26. punkts ar Satversmes tiesas spriedumu lietā Nr. 2015-03-01 tika atzīti par neatbilstošiem Satversmes 106. pantam, ciktāl tie nenodrošina maksātnespējas procesa administratoriem, kuri vienlaikus ir arī advokāti, profesionālās darbības garantijas izvēlētās nodarbošanās saglabāšanai.

Saeimā 2016. gada 3. februārī iesniegtā likumprojekta Nr. 501/Lp12 “Grozījums likumā “Par interēšu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā”” anotācijā ir norādīts: “[..] līdz brīdim, kad tiks pieņemts vispusīgi

izsvērts regulējums, kas novērsīs Satversmes tiesas konstatētās kļūdas, ir nepieciešams nekavējoties pieņemt pagaidu noregulējumu, kas pagarinātu Likumā noteikto termiņu, kurā Likuma 4. panta pirmās daļas 26. punktā minētā valsts amatpersona iesniedz deklarāciju, kas iesniedzama, stājoties amatā” (*sk. minētā likumprojekta anotācijas 1. punktu*). Arī Saeima savā atbildes rakstā norāda, ka Interēšu konflikta novēršanas likuma 24. panta 1.¹ daļā noteiktais valsts amatpersonas deklarācijā norādāmās informācijas saturs un pārejas noteikumu 22.² punktā paredzētais pārejas termiņš ir risinājums, ar kuru likumdevējs centies novērst Satversmes tiesas spriedumā lietā Nr. 2015-03-01 konstatētās tiesiskā regulējuma nepilnības un nodrošināt maksātnespējas procesa administratoriem, kuri vienlaikus ir arī advokāti, profesionālās darbības garantijas izvēlētais nodarbošanās saglabāšanai (*sk. Saeimas atbildes rakstu lietas materiālu 115. lpp.*).

Tādējādi pastāv cieša saistība starp apstrīdētajām normām un Interēšu konflikta novēršanas likuma 24. panta 1.¹ daļu. Satversmes tiesa ņem vērā arī to, ka gan Saeima, gan vairākas lietā pieaicinātās personas ir analizējušas Interēšu konflikta novēršanas likuma 24. panta 1.¹ daļā noteikto valsts amatpersonas deklarācijā norādāmās informācijas saturu kā vienu no būtiskākajiem apstākļiem, kas varētu radīt atšķirīgu attieksmi pret maksātnespējas procesa administratoriem, kuri vienlaikus ir arī advokāti, un tiem maksātnespējas procesa administratoriem, kuri nav piederīgi advokāta profesijai. Tādējādi lietā apkopotie materiāli ir pietiekami, lai izskatāmās lietas ietvaros izvērtētu arī šīs normas atbilstību Satversmes 91. panta pirmajam teikumam. Proti, no Satversmes tiesas procesa ekonomijas viedokļa būtu lietderīgi paplašināt prasījumu un šo normu izvērtēt jau uzsāktās lietas ietvaros.

Līdz ar to izskatāmajā lietā ir izvērtējama arī Interēšu konflikta novēršanas likuma 24. panta 1.¹ daļas atbilstība Satversmes 91. panta pirmajam teikumam.

13. Satversmes 91. panta pirmais teikums nosaka: “Visi cilvēki ir vienlīdzīgi likuma un tiesas priekšā.”

Satversmes 91. panta pirmajā teikumā nostiprinātā vienlīdzības principa uzdevums ir nodrošināt, lai tiktu īstenota tāda tiesiskas valsts prasība kā likuma

aptveroša ietekme uz visām personām un lai likums tiktu piemērots bez jebkādam privilēģijām (sk. *Satversmes tiesas 2010. gada 2. februāra sprieduma lietā Nr. 2009-46-01 7. punktu un 2015. gada 23. novembra sprieduma lietā Nr. 2015-10-01 15. punktu*). Tomēr šāda tiesiskās kārtības vienotība nenozīmē nivelēšanu, jo vienlīdzība pieļauj diferencētu pieeju, ja tā demokrātiskā sabiedrībā ir attaisnojama (sk. *Satversmes tiesas 2001. gada 26. jūnija sprieduma lietā Nr. 2001-02-0106 secinājumu daļas 4. punktu*). Proti, vienlīdzības princips liedz valsts institūcijām izdot tādas normas, kas bez saprātīga pamata pieļauj atšķirīgu attieksmi pret personām, kuras atrodas vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos. Vienlaikus vienlīdzības princips pieļauj un pat prasa atšķirīgu attieksmi pret personām, kuras atrodas atšķirīgos apstākļos, kā arī pieļauj atšķirīgu attieksmi pret personām, kuras atrodas vienādos apstākļos, ja tai ir objektīvs un saprātīgs pamats (sk., piemēram, *Satversmes tiesas 2005. gada 11. novembra sprieduma lietā Nr. 2005-08-01 5. punktu un 2014. gada 13. jūnija sprieduma lietā Nr. 2014-02-01 10. punktu*).

Lai izvērtētu, vai apstrīdētās normas atbilst Satversmes 91. panta pirmajā teikumā ietvertajam vienlīdzības principam, jānoskaidro:

1) vai un kuras personas (personu grupas) atrodas vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos;

2) vai apstrīdētās normas paredz vienādu vai atšķirīgu attieksmi pret šīm personām;

3) vai šādai attieksmei ir objektīvs un saprātīgs pamats, proti, vai tai ir legītīms mērķis un vai ir ievērots samērīguma princips (sk., piemēram, *Satversmes tiesas 2010. gada 2. februāra sprieduma lietā Nr. 2009-46-01 7. punktu*).

14. Maksātne spējas likuma 9. panta pirmās daļas otrais teikums un Interēšu konflikta novēršanas likuma 4. panta pirmās daļas 26. punkts nosaka valsts amatpersonas statusu maksātne spējas procesa administratoriem. Abas šīs normas paredz valsts amatpersonas statusa piemērošanu konkrētai personu grupai.

Savukārt Interēšu konflikta novēršanas likuma 24. panta 1.¹ daļa un pārejas noteikumu 22.² punkts nosaka valsts amatpersonas deklarācijas iesniegšanas termiņu un šajā deklarācijā norādāmo ziņu apjomu tām valsts amatpersonām,

kuras vienlaikus ieņem arī advokāta amatu. Abas šīs normas attiecas uz valsts amatpersonas deklarācijas iesniegšanas kārtību.

Līdz ar to apstrīdētās normas regulē divus nošķiramus tiesību jautājumus, proti, valsts amatpersonas statusa noteikšanu un valsts amatpersonas deklarācijas iesniegšanas kārtību. Tādējādi šie jautājumi izskatāmajā lietā ir izvērtējami šķirti.

15. Pieteikuma iesniedzēji pauž viedokli, ka tās apstrīdētās normas, kuras nosaka valsts amatpersonas statusu maksātnespējas procesa administratoriem (Maksātnespējas likuma 9. panta pirmās daļas otrais teikums un Interēšu konflikta novēršanas likuma 4. panta pirmās daļas 26. punkts), neatbilst Satversmes 91. panta pirmajam teikumam, jo paredz atšķirīgu attieksmi pret maksātnespējas procesa administratoriem atkarībā no viņu piederības advokāta profesijai. Valsts amatpersonas statuss esot attiecināts vienīgi uz tiem maksātnespējas procesa administratoriem, kuri nav advokāti. Atšķirīgā attieksme šajās normās esot ietverta kopš brīža, kad Satversmes tiesa ar spriedumu lietā Nr. 2015-03-01 tās atzinusi par spēkā neesošām vienīgi attiecībā uz tiem maksātnespējas procesa administratoriem, kuri vienlaikus ieņem arī advokāta amatu (*sk. pieteikumu lietas materiālu 15.–20. lpp.*).

Maksātnespējas likuma 9. panta pirmās daļas otrā teikuma un Interēšu konflikta novēršanas likuma 4. panta pirmās daļas 26. punkta atbilstība Satversmei jau ir vērtēta Satversmes tiesas 2015. gada 21. decembra spriedumā lietā Nr. 2015-03-01, kā arī 2016. gada 22. februāra lēmumā par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2015-04-01. Tādējādi tas, vai minētās normas aizskar Satversmes 91. panta pirmajā teikumā noteiktās pamattiesības, ir vērtējams kopsakarā ar Satversmes tiesas iepriekš paustajiem apsvērumiem.

Satversmes tiesa jau atzinusi, ka Satversme neliedz likumdevējam noteikt, kuras personas Interēšu konflikta novēršanas likuma izpratnē ir valsts amatpersonas. Tātad likumdevējs bija tiesīgs noteikt, ka ikviens maksātnespējas procesa administrators amata darbībā ir pielīdzināts valsts amatpersonām. Vienlaikus Satversmes tiesa uzsvēra, ka likumdevējam, nosakot valsts amatpersonām saistošus ierobežojumus, aizliegumus un pienākumus, ir jāizvērtē, vai netiek nesamērīgi ierobežotas personas pamattiesības, tostarp Satversmes

106. pantā noteiktās tiesības (*sk. Satversmes tiesas 2015. gada 21. decembra sprieduma lietā Nr. 2015-03-01 16. un 27. punktu, kā arī 2016. gada 22. februāra lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2015-04-01 15. punktu*). Kaut arī ar Satversmes tiesas spriedumu lietā Nr. 2015-03-01 Maksātnešpējas likuma 9. panta pirmās daļas otrais teikums un Interēšu konflikta novēršanas likuma 4. panta pirmās daļas 26. punkts tika atzīti par Satversmei neatbilstošiem, tomēr spriedumā ir īpaši norādīts, ka šī neatbilstība konstatēta vienīgi tiktāl, ciktāl šīs normas nenodrošina maksātnešpējas procesa administratoriem, kuri vienlaikus ir arī advokāti, profesionālās darbības garantijas izvēlētās nodarbošanās saglabāšanai (*sk. Satversmes tiesas 2015. gada 21. decembra sprieduma lietā Nr. 2015-03-01 nolēmumu daļu*).

Tādējādi Satversmes tiesa spriedumā lietā Nr. 2015-03-01 ir atzinusi, ka Satversme likumdevējam neliedz attiecināt valsts amatpersonas statusu uz visiem maksātnešpējas procesa administratoriem, tostarp arī tiem, kuri vienlaikus ieņem advokāta amatu. Pieteikuma iesniedzēji ir nepareizi sapratuši no Satversmes tiesas sprieduma lietā Nr. 2015-03-01 izrietošās tiesiskās sekas. Saskaņā ar Maksātnešpējas likuma 9. panta pirmās daļas otro teikumu un Interēšu konflikta novēršanas likuma 4. panta pirmās daļas 26. punktu ikviens maksātnešpējas procesa administrators, arī tāds, kas vienlaikus ieņem advokāta amatu, ir valsts amatpersona. Turklāt, ņemot vērā minētajā Satversmes tiesas spriedumā ietvertās atziņas, nav pamatoti arī Pieteikuma iesniedzēju apsvērumi par to, ka maksātnešpējas procesa administratora profesionālā darbība pēc būtības neesot savienojama ar valsts amatpersonas statusu un no tā izrietošajām tiesiskajām sekām.

Satversmes tiesas likuma 29. panta pirmās daļas 6. punkts noteic, ka tiesvedību lietā var izbeigt līdz sprieduma pasludināšanai ar Satversmes tiesas lēmumu, ja tiesvedības turpināšana nav iespējama.

Tā kā Maksātnešpējas likuma 9. panta pirmās daļas otrais teikums un Interēšu konflikta novēršanas likuma 4. panta pirmās daļas 26. punkts noteic valsts amatpersonas statusu ikvienam maksātnešpējas procesa administratoram, vērtēt šo normu atbilstību Satversmes 91. panta pirmajā teikumā nostiprinātajam vienlīdzības principam nav iespējams. Šīs normas neaizskar Satversmes 91. panta

pirmajā teikumā nostiprinātās Pieteikuma iesniedzēju pamattiesības, un tādējādi tiesvedības turpināšana šajā prasījuma daļā nav iespējama.

Līdz ar to prasījuma daļā par Maksātnespējas likuma 9. panta pirmās daļas otrā teikuma un Interēšu konflikta novēršanas likuma 4. panta pirmās daļas 26. punkta atbilstību Satversmes 91. panta pirmajam teikumam tiesvedība ir izbeidzama.

16. Interēšu konflikta novēršanas likuma 24. panta 1.¹ daļa un pārejas noteikumu 22.² punkts nosaka valsts amatpersonas deklarācijas iesniegšanas termiņu un šajā deklarācijā norādāmās informācijas apjomu tām valsts amatpersonām, kuras vienlaikus ir arī advokāti.

Satversmes tiesa norādījusi, ka divas situācijas nekad nav pilnīgi identiskas. Salīdzināšanai jāizvēlas tāda situācija, kurai ir viena vai vairākas ar pārbaudāmo situāciju kopīgas pazīmes (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2007. gada 4. janvāra sprieduma lietā Nr. 2006-13-0103 7. punktu*). Vērtējot, vai vienlīdzīgas attieksmes princips tiek ievērots, noteicošais ir tas, vai vairākas personu grupas vieno kopīga un būtiska tām piemītoša pazīme. Lai noskaidrotu, vai un kuras personu grupas atrodas vienādos un salīdzināmos apstākļos, ir nepieciešams noteikt galveno šīs grupas vienojošo pazīmi (*sk. Satversmes tiesas 2015. gada 23. novembra sprieduma lietā Nr. 2015-10-01 17. punktu*).

Pieteikuma iesniedzēji pauduši viedokli, ka Maksātnespējas likums paredzot vienādus pienākumus, tiesības un atbildību visiem maksātnespējas procesa administratoriem, gan tādiem, kuri savu profesionālo darbību savieno ar advokāta praksi, gan arī tādiem, kuri savu profesionālo darbību savieno ar citām privātā sektora profesijām (kvalificēti juristi un zvērināti revidenti). Tādējādi visi maksātnespējas procesa administratori atrodies vienādos un savstarpēji salīdzināmos apstākļos (*sk. pieteikumu lietas materiālu 14. lpp.*). No minētā izriet, ka būtiskākā abas grupas vienojošā pazīme esot to darbība maksātnespējas procesa administratora amatā.

Viena kopīga pazīme pati par sevi ne vienmēr var kalpot par pietiekamu argumentu, lai konstatētu, ka divas personu grupas atrodas vienādos un savstarpēji salīdzināmos apstākļos. Satversmes tiesai ir jāizvērtē arī tas, vai nepastāv kādi

būtiski apsvērumi, kas norāda, ka šādas personu grupas neatrodas vienādos un savstarpēji salīdzināmos apstākļos (*sk. Satversmes tiesas 2013. gada 9. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2012-14-03 17.2. punktu*).

Vērtējot tiesiskās sekas, kas izriet no maksātnespējas procesa administratoru pielīdzināšanas valsts amatpersonām, Satversmes tiesa lietā Nr. 2015-03-01 konstatēja pamattiesību ierobežojumu un tā neatbilstību Satversmei vienīgi attiecībā uz tiem maksātnespējas procesa administratoriem, kuri ir arī advokāti (*sk. Satversmes tiesas 2015. gada 21. decembra sprieduma lietā Nr. 2015-03-01 21. punktu*). Toties lietā Nr. 2015-04-01 attiecībā uz tiem maksātnespējas procesa administratoriem, kuri nav advokāti, Satversmes tiesa vispār nav konstatējusi pamattiesību ierobežojumu (*sk. Satversmes tiesas 2016. gada 22. februāra lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2015-04-01 18. punktu*).

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka likumdevējs, izpildot savu pienākumu noteikt kārtību, kādā personām tiek garantētas tiesības uz kvalificētu juridisko palīdzību, ir Latvijā izveidojis advokatūru kā sistēmu, kuras ietvaros tiek izvirzītas stingras prasības jaunu biedru uzņemšanai tajā un kurā funkcionē kontroles mehānisms, ar kuru tiek uzraudzīta advokāta profesionālā darbība, ētikas prasību ievērošana, kvalifikācijas uzturēšana un paaugstināšana, kā arī regulēti konkrēti ar advokāta sniegto juridisko palīdzību saistīti jautājumi (*sk. Satversmes tiesas 2014. gada 7. februāra sprieduma lietā Nr. 2013-04-01 26.1. punktu*). Vēl jo vairāk, advokātu konfidencialitāte un neatkarība ir svarīga, lai nodrošinātu ar Satversmes 92. pantu aizsargātās personu tiesības uz taisnīgu tiesu. Advokātiem kā tiesu sistēmai piederīgām personām ir atšķirīga rakstura pilnvaras un īpaši nosacījumi attiecībā uz klientu pārstāvību (*sk. Satversmes tiesas 2016. gada 22. februāra lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2015-04-01 18. punktu*). Tiesībsargs pamatoti norāda, ka atšķirībā no tāda kvalificēta jurista sniegtajiem juridiskajiem pakalpojumiem, kurš nav ieguvis advokāta statusu, advokāta sniegtās juridiskās palīdzības efektivitāti un kvalitāti garantē advokāta piederība tiesu sistēmai, kas tam piešķir plašākas pilnvaras un iespējas aizstāvēt klienta intereses, un tāpat atšķirīgs ir arī pienākumu un atbildības apjoms (*sk. Tiesībsarga*

viedokli lietas materiālu 146. lpp.). Tādējādi uz advokātiem ir attiecināms īpašs tiesību un pienākumu kopums, kas tos nošķir no citu profesiju pārstāvjiem.

Satversmes tiesa ir norādījusi, ka jēdziens “advokāts”, kas ietverts Satversmes 92. pantā, jātulko paplašināti, ar to saprotot personas tiesības saņemt juridisko palīdzību, brīvi izvēloties aizstāvi vai pārstāvi dažādās lietās no iespējami plašāka kvalificētu juristu loka un atsevišķos likumā noteiktos gadījumos arī no citu personu loka (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2003. gada 6. oktobra sprieduma lietā Nr. 2003-08-01 secinājumu daļas 1.3. punktu*). Tādējādi juridiskos pakalpojumus var sniegt ne vien advokāti, bet arī citi kvalificēti juristi. Tomēr citi privāti praktizējoši juridisko pakalpojumu sniedzēji nav tiesu sistēmai piederīgas personas. To darbības pamatprincipi, neatkarības un konfidencialitātes prasības nav noteiktas ar vispārsaistošu speciāla normatīvā akta spēku. Tāpat uz citiem juridisko pakalpojumu sniedzējiem neattiecas advokātiem noteiktās prasības, neatkarības garantijas un privilēģijas, kā arī īpaša materiālā un disciplinārā atbildība par savu rīcību. Citu kvalificētu juristu un advokātu profesionālās darbības noteikumi, atbildība un statuss ir atšķirīgi, tādējādi šīs personu grupas neatrodas vienādos un savstarpēji salīdzināmos apstākļos.

Zvērinātu revidentu profesionālās darbības neatkarība un konfidencialitātes prasības ir nostiprinātas normatīvajā tiesību aktā, proti, Revīzijas pakalpojumu likuma VI nodaļā. Tomēr atšķirībā no advokāta pakalpojumu sniegšanas fakta, kas jau pats par sevi var tikt uzskatīts par konfidenciālu informāciju, zvērināta revidenta pakalpojumu sniegšanas fakts tiek norādīts publiski pieejamā uzņēmuma gada pārskatā. Tātad zvērināta revidenta pakalpojumu sniegšanas fakts nevarētu tikt atzīts par konfidenciālu informāciju. Tāpat zvērinātam revidentam netiek izvirzīta prasība valsts amatpersonas deklarācijā norādīt jebkādu informāciju par tā klientu saimniecisko darbību, kura varētu tikt uzskatīta par komercnoslēpumu. Konfidencialitātes prasības, kas attiecināmas uz zvērinātiem revidentiem un advokātiem, ir pietiekami atšķirīgas un nevar tikt salīdzinātas.

Tādējādi, sistēmiski interpretējot Satversmes 91. panta pirmo teikumu un aplūkojot apstrīdētās normas kopsakarā ar Satversmes tiesas iepriekšējos nolēmumos paustajām atziņām, secināms, ka maksātnespējas procesa administratori, kuri ieņem arī advokāta amatu, un maksātnespējas procesa

administratori, kuri savu profesionālo darbību savieno ar citām privātā sektora profesijām, tostarp kvalificēti juristi un zvērināti revidenti, atrodas atšķirīgos un savstarpēji nesalīdzināmos apstākļos (*sk. Satversmes tiesas 2015. gada 21. decembra sprieduma lietā Nr. 2015-03-01 21. punktu un 2016. gada 22. februāra lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2015-04-01 18. punktu*). Izskatāmās lietas ietvaros no Satversmes 91. panta pirmā teikuma neizriet pienākums paredzēt vienādu attieksmi pret personām, kas atrodas atšķirīgos un savstarpēji nesalīdzināmos apstākļos, un tiesvedības turpināšana šajā prasījuma daļā nav iespējama.

Līdz ar to prasījuma daļā par Interesešu konflikta novēršanas likuma 24. panta 1.¹ daļas un pārejas noteikumu 22.² punkta atbilstību Satversmes 91. panta pirmajam teikumam tiesvedība ir izbeidzama.

Ņemot vērā minēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 29. panta 6. punktu,

Satversmes tiesa nolēma:

izbeigt tiesvedību lietā Nr. 2016-10-01 “Par Maksātnespējas likuma 9. panta pirmās daļas otrā teikuma un likuma “Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā” 4. panta pirmās daļas 26. punkta, 24. panta 1.¹ daļas un pārejas noteikumu 22.² punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. panta pirmajam teikumam”.

Lēmums nav pārsūdzams.

Tiesas sēdes priekšsēdētājs

A. Laviņš